

บทที่ ๕

สรุป-อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป-อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเอกสารจดหมายเหตุจีน แม้มีเพียง ๑๑ ฉบับ แต่ก็ให้สาระประวัติศาสตร์ไทยที่เกี่ยวข้องกับจีนในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ

- ประเด็นใหม่ที่นำเสนอ พระเจ้ากรุงธน ทรงลวงกรมหมื่นเทพพิพิธ ไปปลงพระชนม์ที่บางกอก

- การที่พระเจ้ากรุงธน ทรงพยายามทำทุกอย่าง เพื่อให้ราชสำนักจีน ยอมรับความเป็นผู้นำสยามของพระองค์และเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งขณะนั้น สยามกำลังอยู่ในภาวะข้าวยากหมากแพง จากเอกสารที่ศึกษา จะเห็นว่าต้องทรงอยู่ในฐานะคู่แข่งกับโหม ซื่อหลิง ซึ่งเป็นเพียงเจ้าเมืองเล็กๆ อย่างพุทโธมาศ ในระยะแรกจีนยอมรับ โหม ซื่อหลิง มากกว่าพระองค์ ต่อมาแม้จีนจะยอมรับพระองค์มากขึ้น แต่ก็ยังคงวางตัวเป็นกลางในฐานะประเทศที่ใหญ่กว่า และเห็นว่าควรให้ทั้งสองฝ่ายจัดการกันเอง จากภาวะสับสนของเหตุการณ์บ้านเมืองช่วงนี้ ที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างยึดเอาเชื้อสายกษัตริย์กรุงศรีอยุธยา ขึ้นมาเป็นข้ออ้างอันชอบธรรม ในการตั้งตัวเป็นใหญ่ ในเอกสารจดหมายเหตุดังกล่าว ตั้งแต่ฉบับต้นๆ จนฉบับท้ายๆ เราจะเห็นความพยายามของพระเจ้ากรุงธน ที่ทรงจัดการส่งตัวบุคคลประเภทต่างๆ ให้จีน ถึง ๔ วาระด้วยกัน คือ ครั้งแรกส่งเชลยพม่าให้ ครั้งที่ ๒ ส่งชาวจีนที่หลบหนีไปทำนายังพุทโธมาศคืน ครั้งที่ ๓ ส่งทหารจีนที่ตกค้างอยู่ในพม่าจากภาวะสงคราม และครั้งที่ ๔ ที่ปรากฏในเอกสารจดหมายเหตุ คือส่งพ่อค้าชาวฮกุนหนานคืนจีน ความพยายามนี้ น่าจะสัมฤทธิ์ผลตามสมควร กล่าวคือ ราชสำนักจีนยอมขายสินค้าที่จะเป็นยุทธปัจจัยให้พระเจ้ากรุงธน เป็นกรณีพิเศษ แต่ในท้ายที่สุดจีนก็ยังไม่ยอมรับสถานะกษัตริย์ของพระเจ้ากรุงธน

ด้วยพระราชหฤทัยที่ต้องการให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง จากพระราชอุตสาหะหลายประการดังกล่าวข้างต้น ย่อมไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าทั้งชาวไทย-ชาวจีน ต่างก็มีความรักความศรัทธาเลื่อมใสในพระเจ้ากรุงธนบุรี อย่างไม่อาจถูกค้านทานได้ เช่นในกรุงธนบุรีก็มีศาลพระเจ้ากรุงธนบุรี กาลเวลาที่ค่อยๆ ผ่านไป คุณงามความดีของพระองค์ท่านก็เป็นที่รับรู้ และยอมรับจากทั้งรัฐบาลและประชาชน

ก.ศ. ๑๕๕๔ (พ.ศ. ๒๔๕๗) รัฐบาลไทยได้สร้างอนุสาวรีย์เพื่อรำลึกพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อประเทศชาติ ณ ศูนย์กลางของกรุงธนบุรี คือบริเวณวงเวียนใหญ่ในปัจจุบันนี้ เป็นสัญลักษณ์รูปประติมากรรมลอยตัว ในฉลองพระองค์นักรบไทยโบราณประทับบนหลังม้า ด้วย

อาถืปกริยาคำล้งออกศึก และเมื่อถึงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ของทุกปี ก็จะมีพิธีถวายสักการะบูชา ณ บริเวณดังกล่าว โดยจัดเป็นพระราชพิธี และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จะเสด็จทรงวางพวงมาลา นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๙๗ (พ.ศ. ๒๕๔๐) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งได้รับคำกราบบังคมทูลเชิญเสด็จในพิธีคืนเกาะฮ่องกงให้สาธารณรัฐประชาชนจีน พระองค์ก็ได้เสด็จแวะที่ชั้นโดว (ซัวเถา) เพื่อถวายสักการะศาลพระเจ้าตากสิน ณ อำเภอเจินไห่ อันเป็นบ้านเกิดของพระองค์ด้วย ปราบฏกการณ้เหล่านี้ เป็นเรื่องยืนยันว่า แม้พระราชวงศ์และรัฐบาลไทย ก็สรรเสริญในคุณงามความดีแห่งพระเจ้าตากสิน ถ้าเช่นนั้น ในหมู่สามัญชนจะมีสิ่งใดเคลือบแคลงในพระองค์อีกเล่า

สำหรับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกนั้น การที่จะทำให้ราชวงศ์พระเจ้าตาก เปลี่ยนมาเป็นราชวงศ์จักรีนั้น หากมองในสายตาของคนปัจจุบัน เป็นเรื่องปกติธรรมดาอย่างยิ่ง เพราะสมัยนั้นอยู่ในสภาพที่ระบบกฎหมายยังอยู่ภายใต้การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การถ่ายเทระบบอำนาจโดยวิธีฆ่าฟัน จึงมิใช่เรื่องแปลก แม้พระเจ้าเขียนหลง ก็เคยตรัสว่า

“อาณาจักรต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในเกาะ ไกลๆ และมีการแย่งชิงอำนาจ เปลี่ยนแปลงราชวงศ์ เป็นเรื่องธรรมดา แม้นอันนั้น” ก็เปลี่ยนกษัตริย์จาก แซ่เจิน มาเป็น แซ่โหม แซ่หลี่ หลายวาระด้วยกัน ไม่จำเพาะแต่กษัตริย์ของสยามเท่านั้น”

(ขิงลือหลู, บทที่ ๑๐๓๖)

ข้อเสนอแนะ

เราในฐานะที่เป็นคนรุ่นปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องลงความเห็นว่ใครผิดใครถูก หรือใครควรมีสทธิในราชบัลลังก์ ทั้งไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของคนในอดีต เราอาจวิพากษ์วิจารณ์คนแต่ก่อนว่าขณะนั้น ท่านมีเหตุผลชอบธรรมอย่างไรต่อการบริหารบ้านเมือง แต่ในทัศนะของนักประวัติศาสตร์ ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ก็ควรได้รับการศึกษาให้ชัดเจน โดยปราศจากการชี้ผิดชี้ถูกเรื่องราวในอดีต